

Imatge i còmic. De Fortuny al Capitán Trueno. L'imaginari sobre el món àrab i l'islam (15 i 16 d'abril de 2009)

José María Perceval

L'any 2009 es van complir quatre-cents anys de l'expulsió dels moriscos per part de Felip III de Castella i II d'Aragó. Amb motiu d'aquesta commemoració, s'organitza, arreu de l'Estat espanyol, una sèrie d'actes que, des de diferents perspectives, volen fer una anàlisi d'aquest episodi històric singular.

En aquest context, la Facultat de Ciències de la Comunicació va organitzar un congrés que pretenia anar més enllà de la reflexió històrica, atenent també els aspectes relacionats amb la comunicació i la imatge de l'altre, en aquest cas de la minoria d'origen musulmà que va ser expulsada del país pels ports de València, Alacant o els Alfacs (Tarragona) en nombre de 300 mil persones, en una tragèdia d'exiliats que no es repetiria en tota la mateixa cruesa fins a la guerra civil.

Sota el títol d'*Imatge i còmic. De Fortuny al Capitán Trueno. L'imaginari del món àrab i l'islam*, el congrés va estudiar i reflexionar a l'entorn de la imatge gràfica que des d'Occident s'ha donat del món àrab, des de la pintura de Fortuny i les seves estampes populars marroquines fins a la representació que se'n fa en un mitjà de comunicació de massa com ara el còmic, i que alhora ofereixi una revisió des d'una perspectiva innovadora del mutu desconeixement entre els mons occidental i oriental que va fer possible successos com ara l'expulsió dels moriscos.

Inaugurada amb una perspectiva de ciències socials, va tenir dues reflexions prèvies relatives a la memòria històrica sobre el món àrab: *De la imatge medieval de Mahoma a les caricatures de Mahoma: una llarga història de mirades accidentals sobre el profeta*, a càrrec del professor Luis F. Bernabé Pons i *De l'Abencerraje de la novel·la morisca a l'Abencerraje romàntic: la construcció de l'orientalisme*, a càrrec del professor José Maria Perceval.

El món àrab va ser descrit prèviament a la intervenció europea pels viatgers y novel·listes: la primera ponència va tenir com a conferenciant el professor Eloy Martín Corrales, amb la seva exposició sobre *Els viatgers, els comerciants i els novel·listes com a creadors de l'imaginari oriental*. Aquesta construcció es va veure reflectida dins la gran pintura del segle XIX: *Orient i el món àrab a la pintura del segle XIX i precedents*, ponència presentada pel Dr. Jordi Carbonell, però, també, a la premsa gràfica, com quedava palès en la conferència d'Antonio

Martín Martínez: *Els tipus i els arquetips dels àrabs en 150 anys de premsa satírica* o continuava en arquetips i tòpics fins a la actualitat, com assenyalava el Dr. El Madkuri en la seva intervenció titulada *Representació dels àrabs a la cultura popular, i de masses*.

Les comunicacions van versar sobre temes adients com ara Fadowa El Heziti (*Blandamente se deben tratar a los moros. De la conversión: mil y una figuras de un mismo discurso*); Núria Simelio (*La imatge de la dona àrab en la premsa generalista*); Manuel Barrero (*Caricaturas y comics sobre Mahoma y el Islam*); Gemma Torres (*Arquetips de feminitat i construcció de l'alteritat. La representació de les dones al discurs colonial espanyol sobre el Marroc*); Borja Franco (*Sobre la destrucció de la imatge: una aproximación a la iconoclástica morisca en Valencia*); Abdennur Prado (*La islamofòbia com l'antisemitisme del segle XXI*); Josep Mª Figueres (*La imatge de l'enemic rifeny a la premsa antibel·licista a la Guerra del Marroc (1921-1923). El cas de l'Estevet de Carrasco i Formiguera*); Carles Figuerola (*Un heroi immortal, uns enemics eterns: els àrabs a "The Phantom" de Lee Falk i Sy Barry*); Jordi Ibars (*De la serena nobleza al ridículo escatológico. Dos visiones de los musulmanes en la Guerra de África [1859-1860]*).

La contesa va servir per reflexionar sobre la construcció de l'alteritat i la imatge de l'altre, sobre la destrucció cultural de les minories i de la seva llengua, de la seva cultura i de les seves arrels, sobre la resistència d'aquestes a ésser escombrades de la història. Tot un camp nou de recerques que posen al descobert les mancances de la història oficial escrita pels vencedors.